

SAKSFRAMLEGG

Orientering om etablering av Bondens nettverk

Utvalgssak	Utvalg	Møtedato
	Formannskapet	03.04.2025
	Kommunestyre	10.04.2025

Kommunedirektørens innstilling:

Kommunedirektøren anbefaler formannskapet å gi følgende innstilling til kommunestyret:

Saken tas til orientering.

Saksopplysninger:

Krødsherad kommune startet i fjor sommer arbeidet med å etablere «Bondens nettverk» i samarbeid med Norsk landbruksrådgiving Østafjells (NLRØ), Modum, Sigdal, Ringerike og Hole kommuner ved landbrukskontorene.

«Bondens nettverk» er en oversikt over ressurspersoner som bonden eller andre kan kontakte hvis de er bekymret for bondens situasjon og helse. Nettverket arbeider for å forebygge psykisk uhelse i landbruket og fungerer som et sikkerhetsnett om en hendelse skulle oppstå og ramme en bonde. Det består av personer og organisasjoner knyttet til landbruket, og oversikten skal etableres og vedlikeholdes av landbrukskontorene i kommunene. Hvert nettverk skal ha oppdatert kontaklinformasjon tilgjengelig på kommunenes nettsider eller gjøres kjent på andre egnede måter, slik at det er enkelt for en bonde eller noen på hans vegne å søke hjelp. Aktørene kjenner til hverandre og vil hente inn riktig kompetanse etter behov og med bondens samtykke. Kun relevante aktører vil kjenne til bondens situasjon.

Formålet med prosjektet er trygge bønder med ressurser til å møte uventede hendelser og kriser. Hovedmålet er å etablere systematiske arbeidsmetoder for å forebygge psykisk uhelse i landbruket i alle kommunene. Målgruppa er alle bønder.

Bondens nettverk er allerede etablert i mange kommuner, spesielt i Innlandet. Der har nettverkene allerede vært i drift i mange år. I 2024 har Norsk landbruksrådgiving SA Østlandet (NLRØ), sammen med bedriftshelsetjenesten, fylkeskommunene, statsforvalterne og faglaga i Akershus, Buskerud og Østfold starta arbeidet med å etablere «Bondens nettverk» i flest mulig av kommunene i disse fylkene. Arbeidet med etableringa i vårt område skjer med utgangspunkt i malen fra Innlandet. (Mer informasjon om [Bondens nettverk](#) finnes på NLR sine sider)

Planen er at Krødsherad kommune skal etablere sitt eget nettverk, men at planlegging og oppstart skjer i fellesskap med de andre kommunene. I løpet av ettervinteren 2025 vil vi i fellesskap søke fylkeskommunale midler for et oppstartsseminar for de som skal delta i «Bondens nettverk».

Kommunene jobber nå parallelt for å få på plass en oversikt over ressurspersoner i egne kommuner. På denne lista skal ulike fagpersoner/ressurspersoner med ulik kompetanse stå. Eksempelvis representanter fra psykisk helse, veterinærene, faglaga, slakteri, regnskapskontor, bank og så videre. Samtlige som skal stå på ei slik liste vil bli forespurt, og alle disse får tilbud om å delta på et web-basert innføringskurs og et fysisk oppstartsseminar.

Intensjonen er at ressurspersonene som er en del av «Bondens nettverk» skal være lett tilgjengelige. Informasjon om etableringa av nettverket vil bli gjort kjent via landbrukskontorets kontaktnett, i nyhetsbrev, via sosiale medier og så videre.

I tillegg til oversikten over ressurspersonene skal det organiseres ei ressursgruppe. Det er landbrukskontoret som skal være navet i «Bondens nettverk» og som har ansvaret for at oversikten over ressurspersonene er oppdatert. I tillegg til landbrukskontoret vil psykisk helse, rådgivingstjenesten ved NLRØ og en representant fra faglaga sitte i denne gruppa.

Det er anbefalt at «Bondens nettverk» forankres politisk, slik at nettverket får aksept som en systematisk arbeidsmetode. Intensjonen er ikke å skape nye eller flere arbeidsoppgaver, men å etablere en oversikt og gode rutiner for hvordan man håndterer slike saker som man uansett må kunne forholde seg til. Det er ikke lagt opp til nye kostnader for kommunene, kun egeninnsats.

Kommunedirektørens vurdering:

Som alle andre befolkningslag vil også bønder risikere å kunne få sin andel av personlige utfordringer og livskriser. Utfordringen for landbruket er neppe at de har en større andel av livskrisene, men at det «tradisjonelle hjelpeapparat» med helsevesen og NAV i første rekke ikke har verktøy for å ivareta en bondes situasjon fullt ut. Det som skiller en bonde med husdyrdrift fra mye av øvrig befolkning er at husdyrbonden sitter med et større daglig ansvar som må ivaretas uavhengig av personlig situasjon og arbeidsevne. For eksempel vil en sjukemelding fra en lege ikke frita en husdyrbonde fra ansvaret med mjølking, fôring eller stell av dyra. En annen utfordring vil kunne være at de løpende økonomiske forpliktelser ikke forsvinner av seg selv om arbeidsevnen svekkes.

For at en sjukemelding skal ha noen praktisk nytte må det skaffes kompetent avløser for de mest nødvendige gjøremåla. NAV-systemet sine sikkerhetsnett med mulighet for hjelp til livsopphold, tilbud om gjeldsrådgiving og så videre er ikke tilpassa sjølvstendig næringsdrivende. Det er først når næringsvirksomheten er opphørt og bonden har avvikla sitt driftsapparat, at NAV sine ressurser kan bidra i særlig grad. Mange bønder med tilhørighet til gården og drifta vil nok da føle at krisa allerede er komplett, og at behovet for hjelp var størst før denne situasjonen oppstod.

Det er også mindre vanlig at begge ektefeller eller flere generasjoner har sin hovedinntekt fra samme gård. På mange gårder i drift er det etter hvert bare en person som behersker de daglige gjøremål med fjøsstell og onner. Å gjennomføre et fjøsstell i et moderne og kanskje høyteknologisk fjøs, eller gjennomføre en slåttønn med moderne maskiner, krever mye både av kunnskap og praktisk erfaring. Det er i dag også flere bønder som jobber mer alene, noe som medfører at flere er mer ensomme med

de vanskeligheter og utfordringer som måtte oppstå. Sårbarheten er på mange gårder større enn noensinne, dersom bonden midlertidig eller varig mister noe av sin arbeidskapasitet.

Man kan se for seg utfordringer og kriser av ulik karakter. Iblant vil man ha situasjoner som helt klart er midlertidige, og der det er overveiende sannsynlig at bonden vil ha gjenfunnet et solid ståsted etter noe tid. Andre ganger kan problemene være av mere kronisk karakter, og det vil kunne være usikkert om gården kan drives videre som før. Det vil være viktig å være ærlig på at prosjektet «Bondens nettverk» ikke vil kunne reparere alle problem og utfordringer. Nettverket kan være noen å snakke med før situasjonen blir for alvorlig, eller et sted å søke hjelp når krisen er et faktum.

Kommunene hadde flere verktøy i verktøykassa for å bistå i kriser på den enkelte gård for 10-20 år sida. Den gang var landbruksvikarene kommunale og kommunen kunne gjennom denne funksjonen bistå med praktisk hjelp. Videre hadde Landbruksbanken egne refinansieringslån som kunne benyttes for å refinansiere akkumulert gjeld. Det har nok også skjedd en endring ved at mye av landbruksveiledningen har blitt mere spesialisert, og at mer av den skjer som betalingstjenester av ulike konsulenter. Ofte vil kommunens rolle være å henvise videre til andre aktører. Prosjektet «Bondens nettverk» vil i så måte kunne være en viktig støtte, da noe av hovedinnholdet går på å skaffe oversikt over de ulike aktører og hvem som kan hjelpe til med hva.

En bonde er sjølvstendig næringsdrivende med ansvaret for sin næringsvirksomhet, med frihet til å gjøre sine valg innenfor de rammer som lover, forskrifter og annet regelverk setter. Utfordringen med å drive lønnsom landbruksnæring i høykostlandet Norge er betydelige. Bondens hverdag er også svært avhengig av været, og de seinere åra har både tørke og mye nedbør påvirket avlingene i negativ retning. I tillegg har vi hatt situasjoner med storm og ekstreme nedbørsmengder som har ført til store materielle skader. Prosjektet «Bondens nettverk» vil aldri kunne tilby et komplett sikkerhetsnett overfor alle de utfordringer som måtte oppstå. Landbruksnæringa er fortsatt svært viktig for Krødsherad kommune, og det er derfor viktig å ha et tilbud til gårdbrukeren i de tilfeller der gårdsdrifta og gårdbrukeren midlertidig eller eventuelt varig står ovenfor store problemer.

Prosjektet «Bondens nettverk» har som nevnt ikke et eget budsjett, men den enkelt kommune bidrar med en mer målretta egeninnsats fra egne ansatte. Med et større og mer synlig nettverk vil man i større grad raskere kunne avdekke bønder som trenger hjelp, og sette inn tiltak før utfordringene blir for store.